

Recenzja pracy doktorskiej mgr Piotra Frąckowiaka

„Historia szczecińskiej ekonomii akademickiej 1955-1985”

Rozprawa mgr Piotra Frąckowiaka należy do grupy prac poświęconym dziejom wyższego szkolnictwa w Szczecinie po 1945 r. Jest to jeden z aspektów zainteresowań autora, który jak wynika z jego wcześniejszych publikacji jest autorem licznych artykułów odnoszących się do dziejów różnych uczelni Szczecina, źródłoznawstwa, jak też np. ikonografii na monetach.

Omawiana monografia składa się ze wstępu, 3 rozdziałów i zakończenia. Zawiera bibliografię oraz załączniki.

We wstępie autor przedstawia układ konstrukcyjny pracy, wykorzystaną literaturę i źródła.

Zasadniczym tematem monografii mgr Piotra Frąckowiaka są dzieje szczecińskiej ekonomii w okresie trzydziestolecia 1955-1985, jako dziedziny nauki uprawianej na wydziale Inżynieryjno-Ekonomicznym Transportu Politechniki Szczecińskiej. Autor już we wcześniejszej publikacji wydanej w pracy zbiorowej w 2021 r. omówił okres szczecińskiej ekonomii z lat 1950-1955, a więc dzieje Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Szczecinie. Jeszcze wcześniejszym okresem nauki ekonomicznej latami 1946-1950 czyli okresem działalności Akademii Handlowej w Poznaniu Oddział w Szczecinie we wspomnianej pracy zajął się Radostaw Gaziński.

Mgr Piotr Frąckowiak musiał, ze względów merytorycznych, w swojej monografii odnieść się do początków szczecińskiej ekonomii po 1945 r. Stąd rozdział pierwszy „Początki szczecińskiej akademickiej ekonomii w latach 1946-1955 stanowi konieczny wstęp do głównego tematu. Jest to całkowicie uzasadnione.

Rozdział ten dzieli się on na dwa zasadnicze podrozdziały. Pierwszy poświęcony jest we wspomnianemu wyżej oddziałowi Akademii Handlowej w Poznaniu, którego historia w Szczecinie zaczyna się w 1946 r., jest więc to pierwsza- co trzeba podkreślić wyższa uczelnia w polskim Szczecinie. Autor przedstawia powstanie tej placówki na tle

skomplikowanych wydarzeń politycznych jakie zaistniały w Polsce po 1945 r. bowiem jeszcze latem 1945 r. nie była pewna przynależność państwowa miasta Szczecina. Nie był to przypadek, że upadła idea powołania w Szczecinie uniwersytetu i władze polskie zgodziły się ostatecznie w 1946 r. na powstanie uczelni o charakterze ekonomicznym, a w roku następnym Szkoły Inżynierskiej.

Wspomniany pierwszy podrozdział dzieli się na mniejsze części takie jak: jak Powstanie uczelni, Prawne podstawy funkcjonowania, Organizacja, majątek i finanse, Kadra dydaktyczna, Programy studiów, Studenci, Ideologizacja uczelni, Rola Akademii Handlowej w początkach szczecińskiego środowiska ekonomicznego.

Akademia Handlowa jako niepaństwowa uczelnia padła ofiarą zdecydowanych zmian politycznych jakie zaistniały w Polsce mniej więcej od 1949 r. czyli narastającego stalinizmu. Autor monografii przedstawia te dramatyczne wydarzenia w sposób wyczerpujący. Nie tylko uczelnia o charakterze prywatnym została zlikwidowana, ale również odbiło się to na losach poszczególnych wykładowców np. prof. Alfreda Wielopolskiego, który został relegowany w 1951 r. i powrócił do szkolnictwa wyższego dopiero po zmianach politycznych w 1956 r.

W drugim podrozdziale mgr Piotr Frąckowiak kreśli dzieje Wyższej Szkoły Ekonomicznej, która była następczynią Akademii Handlowej, jako już państwowa uczelnia, powołana przez władze w marcu 1950 r. Autor stosuje mniej więcej podobny schemat konstrukcyjny jak poprzedniej części tego rozdziału: Organizacja i postawy funkcjonowania uczelni, Plany powołania Akademii Transportu, Kadra dydaktyczna, Prace naukowo badawcze, Programy studiów, Rekrutacja, Studenci, Znaczenie Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Szczecinie.

W kolejnym drugim rozdziale autor przechodzi do zasadniczego tematu monografii, czyli omówienia ekonomii akademickiej w ramach Wydziału Inżynieryjno- Ekonomicznego Transportu na Politechnice Szczecińskiej w latach 1955-1985.

Jest to obszerny rozdział liczący przeszło 200 stron (s. 90-301.). Rozdział ten poprzedzony jest opisem wydarzeń politycznych w kraju, mających zasadniczy wpływ na życie polityczno-społeczne w tym na akademickie życie naukowe i struktury administracyjne.

Te wydarzenia to „odwilż” polityczna związana z przemianami w 1956 r., późniejszą „przykręcanie śruby” której skutkiem było narastanie konfliktu między władzą polityczną a środowiskiem naukowym i artystycznym. Wydarzeniem brzemienne w skutki były niepokoje marcowe w 1968 r., które w konsekwencji doprowadziły do znacznego ograniczenia samorządności (zmienione zasady wyboru rektora) i zmian w strukturze administracyjnej wszystkich uczelni (likwidacja katedr, powstanie instytutów). Jest to duża cezura w historii szkolnictwa wyższego.

Autor szkicuje dzieje polityczne do 1985 r., mające wpływ bezpośredni na życie środowiska uczelnianego aż do okresu, kiedy powstał uniwersytet w Szczecinie.

Zasadnicze części rozdziału odnoszą się do dziejów ekonomii w ramach wydziału politechniki szczecińskiej: Organizacja i rozwój wydziału w latach 1955-1970, Organizacja i rozwój wydziału w latach 1970-1985, Kadra, Nauka, Kształcenie, dydaktyka i sprawy studenckie.

Rozdział trzeci nosi tytuł „Samodzielność czy Uniwersytet” opisuje dyskusje w środowisku naukowców nad dalszymi losami szczecińskiej ekonomii. Zastanawiano się czy wzorem innych miast np. Poznania, w Szczecinie nie powinna powstać Akademia Ekonomiczna. Rozważania te toczono w okresie przemian politycznych w 1981 r. Ostatecznie wygrała koncepcja przeniesienia ekonomii do nowopowstałego uniwersytetu w 1985 r.

Autor w podsumowaniu, które stanowi zakończenie, syntetycznie opisuje dzieje szczecińskiej akademickiej ekonomii po wojnie do czasów powołania uniwersytetu.

Trzeba podkreślić, że praca Piotra Frąckowiaka jest monografią opartą na bogatym materiale źródłowym. Autor przeprowadził wnikliwe kwerendy w kilku archiwach: przede wszystkim, jak pisze we wstępie, w Archiwum Uniwersytetu Szczecińskiego, zespół Politechnika Szczecińska, Wydział Inżynierjno-Ekonomiczny Transportu (choć w kilkuset przypisach autor podaje nazwę zespołu Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania (dalej AUS, WNEiZ).

Z tego zespołu Piotr Frąckowiak zaczerpnął najwięcej materiałów źródłowych, których wykorzystanie, nadaje pracy zdecydowanie walor naukowy.

O charakterze pomocniczym dla pracy okazały się również kwerendy, w wymienionym archiwum uniwersyteckim, w zespołach Akademia Handlowa w Poznaniu, Oddział w Szczecinie oraz Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Szczecinie.

Autor zbierał materiały ponadto w Archiwum Państwowym w Szczecinie, Archiwum Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego, Archiwum Szkoły Głównej w Warszawie oraz w Archiwum Akt Nowych w Warszawie.

Wykorzystano również liczne źródła drukowane, jak też z kilkaset pozycji z literatury naukowej. Składają się na nie monografie o charakterze ogólnym dotyczące wydarzeń politycznych PRL, jak np. książki Jerzego Eislera, liczne artykuły kilkudziesięciu autorów odnośnie życia naukowego Szczecina, prace wspomnieniowe i biograficzne.

Monografię wzbogacają na stronach 71-72, 190, 222, 228, 237 tabele obrazujące plan zajęć na I i II roku w Szkole Głównej Planowania i Statystyki w Warszawie w roku akademickim 1950/51, jako przykład dla Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Szczecinie, ruch kadry w 1974 r. oraz otwarte przewody w latach 1962-1985.

Istotną wartość merytoryczną ukazują załączniki umieszczone na końcu pracy (s. 359-383) przedstawiające plany studiów z lat 1960/61 oraz z 1978 r.

Monografię kończy streszczenie w języku polskim oraz angielskim.

Praca napisana jest poprawnie stylistycznie z nielicznymi błędami natury literowej. Kilka błędów: na str. 15 oraz 90 Gomółka zamiast Gomułka. Na innych stronach nazwisko Władysława Gomułki jest napisane poprawnie.

Imię wojewody szczecińskiego Leonarda Borkowicza podane jest w jednym miejscu jako Leon s. 15.

Uważam, że niewłaściwe jest określenia na „przestrzeni czasu powiększał się również księgozbiór” (s. 23). Czas jest innym wymiarem niż przestrzeń. Lepiej zastosować określenie „Z czasem powiększył się księgozbiór”. Chociaż truizmem jest stwierdzenie, że księgozbiór uczelni powiększał się w miarę upływu czasu.

W bibliografii na str. 330 (Źródła archiwalne) autor podaje wykaz sygnatur z Archiwum Uniwersytetu Szczecińskiego bez podania nazwy zespołu. Wcześniej już napisałem, że jest inna nazwa zespołu z tego archiwum określona we wstępie, a inna w przypisach.

Należy również zdecydować się, kiedy właściwie przestały istnieć katedry a powstały instytuty. Na stronie 176. figuruje Instytut Nauk Ekonomicznych i Społecznych (1październik 1970 r.) a na str. 234 Katedra Ekonomii Politycznej (plan badań naukowych 1971-1975). Być może w dokumentach w okresie przejściowym nazwy Katedra i Instytut istniały równolegle. Ale w tekście musi to być wyjaśnione.

Kończąc uważam, iż praca mgr Piotra Frąckowiaka w sposób zarówno syntetyczny jak i szczegółowy, przejrzysty, kompetentny i rzetelny ukazuje fragment wyższego szkolnictwa w zakresie nauki ekonomicznej w Szczecinie w latach 1955-1985. Jest to udokumentowanie rozwoju tej dyscypliny naukowej, w sensie organizacyjnym, naukowym oraz osobowym. Autor przedstawia dzieje nauki ekonomicznej na szerokim tle historycznym, ponieważ związana ona była ściśle wówczas z panującą ideologią polityczną przenikającą życie gospodarcze.

Monografia całkowicie zasługuje na wydanie jej drukiem.

Ostateczna konkluzja.

Recenzowana praca doktorska p. mgr Piotra Frąckowiaka napisana pod kierunkiem promotora prof. dr hab. Radostawa Gazińskiego spełnia wszystkie wymogi ustawowe stawiane dysertacjom doktorskim (Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. -prawo o szkolnictwie wyższym i nauce art. 187 (ust.1-3). Wnioskuje więc o dopuszczenie mgr. Piotra Frąckowiaka do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Szczecin 2. 01. 2026 r.

dr hab. Maciej Szukała

